

20.12.2012

8/31/2012

Käräjäoikeuksille ja kunnanhallituksille

HELSINGIN KAUPUNGIN KIRJAAMO HELSINGFORS STADS REGISTRATORSKONTOR	
Saapunut/Inkommit	
09. 01. 2013	
Dnr/Dnr	HEL 2012-012191
Tehtäväluokka Uppgiftsklass	00 01 06

**VIITE: Oikeusministeriön lausuntopyyntö
käräjäoikeuksille 24.8.2012 nro 8/31/2012**

ASIA: Lautamiesten lukumäärä

Oikeusministeriö on viitekohdassa mainitulla kirjeellään pyytänyt käräjäoikeuksilta (Ahvenanmaan käräjäoikeutta lukuun ottamatta) lausuntoa käräjäoikeuden lautamiesten lukumääristä. Käräjäoikeudet ovat varanneet tuomiopiiriinsä kuuluville kunnille tilaisuuden lausunnon antamiseen lautamiesten lukumääristä.

Lukumäärää arvioitaessa on tullut ottaa huomioon lautamieskokoonpanossa ratkaistavien asioiden määrän kehittyminen. Lisäksi ministeriö on viittannut lakivaliokunnan mietintöön 10/2000 vp ja hallituksen esitykseen maa- ja maatalousministeriön lakkauttamisesta erityistuomioistuimina ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 86/1999 vp). Kunnasta valittavien lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikää-, elinkeino-, sukupuoli- ja kielijakaumaa.

Käräjäoikeusasetuksen 15 §:n mukaisesti lautamiesten istuntojärjestys on vahvistettava siten, että kukin lautamies on pääsäännöin mukaan istunnossa 12 päivänä kalenterivuodessa. Tällä pyritään säälyttämään lautamiesten istuntotuntuma ja motivaatio. Lautamieskokoonpanossa käsiteltävien asioiden määrä on vähentynyt käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuksien tulee tästä huolimatta varmistaa lautamiesten riittävä määrä. Määriä arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että lautamieskokoonpanojen käyttö on viimekädessä tuomioistuimien harkinnassa.

Lausuntojen perusteella oikeusministeriö on käräjäoikeusasetuksen (582/1993) 13 §:n nojalla muuttanut 5.1.2009 tekemänsä päätöksen käräjäoikeuksien lautamiesten lukumääristä kunkin käräjäoikeuden ja siihen kuuluvien kuntien osalta sellaiseksi, kuin se ilmenee tämän kirjeen liitteenä olevasta päätöksestä. Päätöstä on sovellettava valittaessa 28.10.2012, muualla kuin Ahvenanmaan maakunnassa, toimitettujen kunnallisvaalien jälkeen uusia lautamiehiä. Nykyisten lautamiesten toimikausi päättyy, kun uudet lautamiehet on valittu ja päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Lautamiesten lukumäärää on tarkistettu pääosin käräjäoikeuksissa käsiteltävien asiamäärien kehittymisen ja niiden edellyttämän lautamiestarpseen perusteella. Lautamieskokoonpanossa käsiteltävien asioiden määrään on vaikuttanut oleellisesti käräjäoikeuksien ratkaisukokoonpanojen muutos, joka tuli voimaan 1.1.2009.

Uudistuksen myötä lautamiesten osallistuminen käräjäoikeuksien istuntoihin on vähentynyt. Oikeusministeriö on vahvistanut lautamiesten määräksi yhteensä 1.738 (mukaan lukien Ahvenanmaan käräjäoikeuden lautamiehet yhteensä 40). Vuonna 2009 lautamiehiä valittiin vastaavasti 2.202. Pääöksessä on otettu huomioon myös 1.1.2013 tapahtuvat kuntaliitokset.

Käräjäoikeuslain (581/1993) 7 §:n mukaan kunnanvaltuusto valitsee lautamiehet kunnanvaltuiston toimikautta vastaavaksi ajaksi. Nykyisten lautamiesten toimikausi päättyy, kun lokakuussa 2012 valittavat kunnanvaltuustot ovat valinneet uudet lautamiehet ja valinnat ovat tulleet lainvoimaisiksi.

Lautamiesten asemaan liittyviä kannanottoja

Oikeusministeriö kiinnittää valtuustoryhmien ja ja lautamiesehdokkaiden huomiota eräisiin kannanottoihin ja seikkoihin, jotka ovat aika ajoin nousseet esiin lautamiesjärjestelmän toimivuutta ja uskottavuutta arvioitaessa.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on käsitellessään valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomusta oikeudenkanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1994 käsitellyt myös lautamiesjärjestelmää. Perustuslakivaliokunta on 5.6.1996 antamassaan mietinnössä (PeVM 3/96) ottanut kantaa useisiin lautamiesjärjestelmää koskeviin seikkoihin, mitkä kannanotot ovat edelleenkin ajankohtaisia ja syytä saattaa valtuustojen ja valtuustoryhmien sekä lautamiesehdokkaiden tietoon.

Perustuslakivaliokunta toteaa muun muassa seuraavaa: "Lautamiesten valinnassa tulee korostaa lautamiehen tuomarintehtävää. Lautamies ei ole poliittisella valtakirjalla toimiva kunnallinen luottamushenkilö, vaan hänen tulee olla riippumaton. Valtuustoryhmillä on tämän suhteen erityinen vastuu. Sama koske sitä, että lautamiehiksi valittavat ovat valmiita toimimaan tehtävässään koko kauden. Ottaen huomioon lautamiehen tehtävän ja aseman tuomioistuimen jäsenenä puolueiden ei pidä vaatia lautamiehiksi valittavilta sitoumuksia ns. puolueveron maksamisesta istuntopalkiostaan."

Todettakoon, että myös valtioneuvoston oikeuskansleri ja oikeusministerit ovat useaan kertaan todenneet lautamiehiltä vaadittavien sitoumusten ja puolueveron vaarantavan tuomioistuinten riippumattomuutta. Aika ajoin ministeriön tietoon on tullut, että eräät piirijärjestöt tai paikallisosastot ovat vaatineet lautamiehiltä tai lautamiesehdokkailta suostumuksia puolueveron maksamisesta. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä. Ministeriö toteaa edellä mainittuihin kannanottoihin perustuen, että lautamiesehdokkailta ei saa vaatia sitoumuksia puolueveron maksamisesta.

Lautamiestehtävän luonne

Lautamiehen tehtävä ei voida pitää kunnallisena luottamustehtävänä vaikka valtuusto valitsee lautamiehet. Perustuslain mukaan tuomiovaltaa käyttävät itsenäiset ja riippumattomat tuomioistuimet.

Lautamiehet, joilla on yksilöllinen äänioikeus, ovat tuomioistuimen jäseniä ja toimivat tuomarin vastuulla. Näin ollen tehtävä on pikemminkin valtiollinen luottamustehtävä, jonka hoitamisesta maksettavat kustannukset (istuntopalkkio, ansionmenetyskorvaus ja matkakustannukset) suoritetaan valtion varoista.

Lautamiehen tehtävä eroaa kunnallisista lautakunnan jäsenyyksistä ja eräistä muista kunnallisista luottamustehtävistä siinäkin suhteessa, että tuomioistuimen istunnnot alkavat yleensä aamulla kello 9.00 ja istuntoja jatketaan niin pitkään, että kaikki istuntopäivälle haastetut jutut saadaan käsitellyksi. Lautamiehen tehtävä edellyttää siis varautumista koko päivän kestävään istuntoon. Erityisesti laajoissa rikosasioissa lautamiesten tulee varautua olemaan läsnä useampana päivänä peräkkäin. Lautamiesten istuntovuoroista sopiminen edellyttää tällaisissa tapauksissa käräjäoikeuden ja lautamiesten keskinäistä yhteydenpitoa riittävän ajoissa, jotta lautamiehet voisivat varautua istuntoihin.

Esteellisyyskysymyksistä

Tuomioistuinten jäsenten esteellisyyskysymyksiin kiinnitetään nykyään huomattavan paljon huomiota. Esteellisyyttä koskevat säädökset on uudistettu syyskuussa 2001 voimaan tulleella lailla. Mainittu lain muutos ja Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimen kannanotot ovat merkinneet sitä, että esteellisten piiri on laajentunut. Vakiintunut periaate on, että tuomioistuimen on paitsi oltava puolueeton myös näytettävä puolueettomalta.

Käytännön kokemukset ovat osoittaneet, että esteellisyyskysymykset ovat usein ajankohtaisia erityisesti silloin, kun lautamiehinä on esimerkiksi kunnanhallituksen tai kuntayhtymän hallituksen jäseniä. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan merkittävässä asemassa olevien kunnallisten luottamushenkilöiden tai kansanedustajien valitsemiseen lautamieheksi tulisi suhtautua pidättäväisesti.

Lautamiesten valintaan liittyviä kysymyksiä

Lautamiesten valinnan osalta ministeriö kiennittää huomiota käräjäoikeuslain (581/93) 6 §:ään kokonaisuudessaan. Sen ensimmäinen momentti kuuluu seuraavasti: ”Lautamiehen tulee olla käräjäoikeuden tuomiopirriin kuuluvassa kunnassa asuva Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa, jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja jota on pidettävä sopivana toimimaan lautamiehenä”.

Siten lautamieheksi ei voida valita henkilöä, jota ei ole pidettävä sopivana tehtävään. Sopivaisuuden arvointi saattaa olla hankalaa, mutta säännöksellä on ajateltu suljettavan lautamiestehtävän ulkopuolelle henkilöt, joilla on esimerkiksi rikosrekisterimerkintöjä tai jotka ovat syällistyneet toistuvasti vähäisempään rikoksiin. Sopivaisuuden arvointi edellyttää yleensä ehdokkaan kokonaisvaltaista arvointia, jonka lopputuloksena tulisi olla johtopäätös siitä, että asianomaisen henkilön valinnalla ei horjuteta tuomioistuinta kohtaan tunnettua luottamusta.

Valtuustoryhmällä tai valtuustoilla ei kuitenkaan yleensä ole mahdollisuutta selvittää tälläisia tietoja ja sen vuoksi lautamiesehdokkaiden tietoon tulisi saattaa edellä mainittu kelpoisuusvaatimus. Näin erityisesti sen vuoksi, että käräjäoikeudet yleensä selvittävät lautamiehiksi valittujen rikosrekisteritiedot.

Käräjäoikeuslain mukaan kunnasta valittavien lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikä-, elinkeino-, sukupuoli- ja kielijakaumaa. Lautamiesjärjestelmän uskottavuutta ja kansalaisten luottamusta järjestelmään saattaisi lisätä mikäli lautamiesten joukossa olisi myös eri etnisiä ryhmiä edustavia henkilöitä.

Lautamiehille ei ole asetettu erityisiä kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia, toisin kuin tuomareille. Valtuustojen tehtävään on huolehtia siitä, että lautamiehiksi valittavilla henkilöillä on tehtävän suorittamiseksi vaadittava riittävä kielitaito ja käräjäoikeuden tehtävään on huolehtia lautamiesten istuntokokoonpanosta. Käytännössä kielitaitovaatimukset korostuvat sellaisissa käräjäoikeuksissa, jotka ovat kaksikielisiä.

Ministeriön näkemyksen mukaan valittavien lautamiesten kielitaitoon tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota.

Käräjäoikeuslain 9 §:n mukaan lautamiehen vaaliin sovelletaan kuntalain säännöksiä. Kuntalain (365/95) 39 §:n mukaan luottamushenkilö pysyy toimessaan sen ajan, joksi hänet on valittu ja senkin jälkeen siihen saakka, kunnes toimeen on valittu toinen. Tämän vuoksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että käräjäoikeuksien ja kunnanhallituksen tulisi pyrkiä sopimaan ajankohta, josta lukien uudet lautamiehet aloittavat toimintansa ja nykyisten toimikausi päättyy. Tämä on tärkeätä käräjäoikeuksien istuntokoonpanojen määräämiseksi ja myös sen vuoksi, että uusien lautamiesten yhteystietojen toimittaminen käräjäoikeudelle ja muut käytännön järjestelyt saattavat ainakin suurimmissa käräjäoikeuksissa vaatia jonkin verran aikaa. Mikäli käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu useampia kuntia tulisi kaikkien tuomiopiiriin kuuluvien kuntien pyrkia valitsemaan lautamiehensä likimain samanaikaisesti.

Oikeusministeri

Anna-Maja Henriksson

Hallitussihteeri

Mika Risla

TIEDOKSI: Suomen Kuntaliitto – Finlands Kommunförbund
 Suomen lautamiehet ry.
 Suomen Lautamiesliitto –SLL ry.

LIITE: Lautamiesten lukumäärät 2013 – 2016

OIKEUSMINISTERIÖN PÄÄTÖS 20.12.2012
 (8/31/2012)
 JUSTITIEMINISTERIETS BESLUT 20.12.2012
 (8/31/2012)

LAUTAMiesten LUKUMÄÄRÄ 2013
ANTALET NÄMNEmÄN 2013

Käräjäoikeus - Tingsrätt	Kunta	Kommun	Kunnasta valittavien lautamiesten määrä
		Yhteensä	1738
Turun hovioikeuspiiri - Åbo hovrätts domkrets			339
Kanta-Hämeen käräjäoikeus - Egentliga Tavastlands tingsrätt			28
Forssa			6
Hattula			2
Humppila			2
Hämeenlinna	Tavastehus		10
Janakkala			2
Jokioinen	Jockis		2
Tammela			2
Ypääjä			2
Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus - Västra Nylands tingsrätt			56
Hanko	Hangö		4
Inkoo	Ingå		2
Karkkila	Högfors		2
Kirkkonummi	Kyrkslätt		14
Lohja	Lojo		14
Raasepori	Raseborg		11
Siuntio	Sjundeå		2
Vihti	Vichtis		7
Pirkanmaan käräjäoikeus - Birkalands tingsrätt			95
Akaa			4
Hämeenkyrö	Tavastkyro		2
Ikaalinen	Ikalis		3
Juupajoki			2
Kangasala			5
Kihniö			2
Lempäälä			4
Mänttä-			2
Vilppula			
Nokia			4
Orivesi			4
Parkano			2
Pirkkala	Birkala		3
Punkalaidun			2
Pälkäne			2
Ruovesi			2
Sastamala			6
Tampere	Tammerfors		30
Urjala			2
Valkeakoski			5
Vesilahti			2
Virrat	Virgois		2
Ylöjärvi			5

Varsinais-Suomen käräjäoikeus - Egentliga Finlands tingsrätt	120
Aura	2
Kaarina S:t Karins	7
Koski Tl	2
Kustavi Gustavs	2
Kemiönsaari Kimitoön	3
Laitila	2
Lieto Lundo	3
Loimaa	3
Parainen Pargas	4
Marttila	2
Masku	2
Mynämäki	2
Naantali Nådendal	4
Nousiainen Nousis	2
Oripää	2
Paimio Pemar	2
Pyhäraanta	2
Pöytyä	2
Raisio Reso	5
Rusko	2
Salo	11
Sauvo Sagu	2
Somero	2
Taivassalo Tövsala	2
Tarvasjoki	2
Turku Åbo	40
Uusikaupunki Nystad	4
Vehmaa	2
Ahvenanmaan käräjäoikeus - Ålands tingsrätt	40
Brändö Brändö	2
Eckerö Eckerö	2
Finström Finström	2
Föglö Föglö	2
Geta Geta	2
Hammarland Hammarland	2
Jomala Jomala	3
Kumlinge Kumlinge	2
Kökar Kökar	2
Lemland Lemland	2
Lumparland Lumparland	2
Maarianhami-na	9
Saltvik Saltvik	2
Sottunga Sottunga	2
Sund Sund	2
Vårdö Vårdö	2
Vaasan hovioikeuspiiri - Vasa hovrätts domkrets	323
Keski-Suomen käräjäoikeus - Mellersta Finlands tingsrätt	96
Hankasalmi	2
Joutsa	2
Jyväskylä	38
Jämsä	6
Kannonkoski	2
Karstula	2
Keuruu	3
Kinnula	2

Kivijärvi	2
Konnevesi	2
Kuhmoinen	2
Kyyjärvi	2
Laukaa	5
Luhanka	2
Multia	2
Muurame	3
Petäjävesi	2
Pihtipudas	2
Saarijärvi	3
Toivakka	2
Uurainen	2
Viitasaari	2
Äänekoski	6
Keski-Pohjanmaan käräjäoikeus - Mellersta Österbottens tingsrätt	28
Halsua	2
Kannus	2
Kaustinen	2
Kaustby	2
Kokkola	14
Karleby	
Lestijärvi	2
Perho	2
Toholampi	2
Veteli	2
Vetil	2
Satakunnan käräjäoikeus - Satakunta tingsrätt	70
Eura	4
Eurajoki	2
Euraåminne	
Harjavalta	3
Honkajoki	2
Huittinen	3
Jämijärvi	2
Kankaanpää	3
Karvia	2
Kokemäki	3
Kumo	
Köyliö	2
Kjulo	
Lavia	2
Luvia	2
Merikarvia	2
Sastmola	
Nakkila	2
Pomarkku	2
Påmark	
Pori	17
Björneborg	
Rauma	9
Raumo	
Siikainen	2
Säkylä	2
Ulvila	4
Ulvsby	
Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus - Södra Österbottens tingsrätt	58
Alajärvi	2
Alavus	3
Evijärvi	2
Ilmajoki	3
Isojoki	2
Storå	
Jalasjärvi	2
Karijoki	2
Bötom	
Kauhajoki	4
Kauhava	4
Kuortane	2

Kurikka	4
Lappajärvi	2
Lapua Lappo	4
Seinäjoki	14
Soini	2
Teuva Östermark	2
Vimpeli	2
Ähtäri Etseri	2
Pohjanmaan käräjäoikeus - Österbottens tingsrätt	71
Isokyrö Storkyro	2
Kaskinen Kaskö	2
Korsnäs Korsnäs	2
Kristiinankau-punki Kristinestad	3
Kruunupyy Kronoby	2
Laihia Laihela	3
Luoto Larsmo	2
Maalahti Malax	2
Mustasaari Korsholm	4
Närpiö Närpes	3
Pietarsaari Jakobstad	5
Pedersöre Pedersöre	3
Uusikaarlepyy Nykarleby	2
Vaasa Vasa	32
Vöyri Vörå	4
Itä-Suomen hovioikeuspiiri - Ostra-Finlands hovrätts domkrets	230
Pohjois-Karjalan käräjäoikeus - Norra Karelangs tingsrätt	42
Ilomantsi Ilomants	2
Joensuu	15
Juuka	2
Kitee	4
Kontiolahti	2
Outokumpu	2
Lieksa	2
Liperi	2
Nurmekoski	3
Polvijärvi	2
Rääkkylä	2
Tohmajärvi	2
Valtimo	2
Kainuun käräjäoikeus - Kajanalands tingsrätt	22
Hyrynsalmi	2
Kajaani Kajana	6
Kuhmo	3
Paltamo	2
Puolanka	2
Ristijärvi	2
Sotkamo	2
Suomussalmi	3
Pohjois-Savon käräjäoikeus - Norra Savolax tingsrätt	94
Iisalmi Idensalmi	8
Juankoski	2
Kaavi	2
Keitele	2
Kiuruvesi	3
Kuopio	36

Lapinlahti	3
Leppävirta	3
Maaninka	2
Pielavesi	2
Rautalampi	2
Rautavaara	2
Siilinjärvi	7
Sonkajärvi	2
Suonenjoki	3
Tervo	2
Tuusniemi	2
Varkaus	7
Vesanto	2
Vieremä	2
Etelä-Savon käräjäoikeus - Södra Savolax tingsrätt	72
Enonkoski	2
Heinävesi	2
Hirvensalmi	2
Joroinen Jorois	2
Juva	3
Kangasniemi	2
Mikkeli S:t Michel	20
Mäntyharju	3
Pertunmaa	2
Pieksämäki	10
Puumala	2
Rantasalmi	2
Savonlinna Nyslott	18
Sulkava	2
Helsingin hovioikeuspiiri - Helsingfors hovrätts domkrets	500
Espoon käräjäoikeus - Esbo tingsrätt	62
Espoo Esbo	59
Kauniainen Grankulla	3
Helsingin käräjäoikeus - Helsingfors tingsrätt	300
Helsinki Helsingfors	300
Itä-Uudenmaan käräjäoikeus - Östra Nylands tingsrätt	44
Askola	2
Lapinjärvi Lapträsk	2
Loviisa Lovisa	10
Myrskylä Mörskom	2
Pukkila	2
Pyhtää Pyttis	2
Porvoo Borgå	17
Sipoo Sibbo	7
Tuusulan käräjäoikeus - Tusby tingsrätt	29
Järvenpää Träskända	8
Kerava Kervo	7
Mäntsälä	4
Pornainen Borgnäs	2
Tuusula Tusby	8
Vantaan käräjäoikeus - Vanda tingsrätt	65
Vantaa Vanda	65
Kouvolan hovioikeuspiiri - Kouvolan hovrätts domkrets	135
Hyvinkään käräjäoikeus - Hyvinge tingsrätt	27
Hausjärvi	2

Hyvinkää	Hyvinge	9
Loppi		2
Nurmijärvi		8
Riihimäki		6
Kymenlaakson käräjäoikeus - Kymmenedalens tingsrätt		42
Hamina	Fredrikshamn	5
Iitti		2
Kotka		13
Kouvola		18
Miehikkälä		2
Virolahti		2
Päijät-Hämeen käräjäoikeus - Päijänne-Tavastlands tingsrätt		40
Asikkala		2
Hartola		2
Hollola		3
Heinola		3
Hämeenkoski		2
Kärkölä		2
Lahti	Lahtis	17
Nastola		2
Orimattila		3
Padasjoki		2
Sysmä		2
Etelä-Karjalan käräjäoikeus - Södra Karelangs tingsrätt		26
Imatra		4
Lappeenranta	Villmanstrand	8
Lemi		2
Luumäki		2
Parikkala		2
Rautjärvi		2
Ruokolahti		2
Savitaipale		2
Taipalsaari		2
Rovaniemen hovioikeuspiiri - Rovaniemi hovrätts domkrets		211
Lapin käräjäoikeus - Lapplands tingsrätt		57
Enontekiö	Enontekis	3
Inari	Enare	4
Kittilä		4
Kemijärvi		4
Muonio		2
Pelkosenniemmi		2
Posio		2
Ranua		3
Rovaniemi		20
Salla		2
Savukoski		2
Sodankylä		6
Utsjoki		3
Oulun käräjäoikeus - Uleåborgs tingsrätt		80
Hailuoto	Karlö	2
Li		2
Kempele		4
Kuusamo		7
Liminka	Limingo	2
Lumijoki		2

Muhos		2
Oulu	Uleåborg	45
Pudasjärvi		5
Vaala		2
Taivalkoski		3
Tyrnävä		2
Utajärvi		2
Ylivieska-Raahen käräjäoikeus - Ylivieska-Brahestad tingsrätt		40
Alavieska		2
Haapajärvi		2
Haapavesi		2
Kalajoki		3
Kärsämäki		2
Merijärvi		2
Nivala		2
Oulainen	Oulais	2
Pyhäjoki		2
Pyhäjärvi		2
Pyhääntä		2
Raahe	Brahestad	6
Reisjärvi		2
Sievi		2
Siikajoki		2
Siikalatva		2
Ylivieska		3
Kemi-Tornion käräjäoikeus - Kemi-Torneå tingsrätt		34
Kemi		10
Keminmaa		4
Kolari		2
Simo		2
Tervola		2
Tornio	Torneå	10
Pello		2
Ylitornio	Övertorneå	2

20.12.2012

8/31/2012

Tingsrätterna och kommunstyrelserna

REF.: Justitieministeriets begäran om utlåtande till tingsrätterna den 24 augusti 2012 nr 8/31/2012

ÄRENDE: Antalet nämndemän

Justitieministeriet har i sitt ovan nämnda brevbett tingsrätterna (med undantag av Ålands tingsrätt) att avge utlåtande om antalet nämndemän i tingsrätterna. Tingsrätterna har gett kommunerna inom sin domkrets tillfälle att yttra sig om antalet nämndemän.

Vid bedömningen av antalet nämndemän skulle utvecklingen i antalet ärenden och mål som avgörs i nämndemannasammansättning beaktas. Dessutom har ministeriet hänvisat till lagutskottets betänkande 10/2000 rd och till regeringens proposition till riksdagen med förslag till indragning av jorddomstolarna som specialdomstolar och till lagstiftning som har samband därmed (RP 86/1999 rd). De nämndemän som väljs i kommunen ska så rättvist som möjligt representera kommuninvånarnas ålders-, näring- och könsfördelning samt de språkliga förhållandena i kommunen.

Enligt 15 § i tingsrätsförordningen ska nämndemännens sammanträdesordning fastställas så att varje nämndeman i regel deltar i sammanträden under 12 dagar per kalenderår. Syftet med detta är att trygga att nämndemännen har rutin och motivation att delta i sammanträdena. Antalet ärenden som behandlas i nämndemannasammansättning har minskats i tingsrätterna. Trots detta ska tingsrätterna säkerställa att det finns ett tillräckligt antal nämndemän. Vid bedömningen av antalet ska man fästa uppmärksamhet vid att användningen av nämndemannasammansättningen i sista hand är beroende av domstolens prövning.

Utgående från utlåtandena har justitieministeriet med stöd av 13 § i tingsrätsförordningen (582/1993) ändrat sitt beslut av den 5 januari 2009 om antalet nämndemän i var och en tingsrätt och därtill hörande kommuner så som framgår av beslutet som bifogats till detta brev. Beslutet ska tillämpas då nya nämndemän väljs efter kommunalvalet som förrättades den 28 oktober 2012 på annan ort än i landskapet Åland. Mandatperioden för de nuvarande nämndemännen utgår då kommunfullmäktige har valt de nya nämndemännen och beslutet har vunnit laga kraft.

Antalet nämndemän har justerats främst på grund av utvecklingen i antalet mål och ärenden i tingsrätterna och behovet av nämndemän som utvecklingen föranleder. Reformen av bestämmelserna om tingsrätternas sammansättning vid avgörande, som trädde i kraft den 1 januari 2009, har väsentligt påverkat antalet ärenden som behandlas i nämndemannasammansättning.

I och med reformen har nämndemännens deltagande i tingsrättens sammanträden minskats. Justitieministeriet har fastställt antalet nämndemän sammanlagt till 1.738 (medräknat sammanlagt 40 nämndemän vid Ålands tingsrätt). I beslutet beaktas också de kommunalsammanslagningar som träder i kraft den 1 januari 2013.

Enligt 7 § i tingsrättslagen (581/1993) väljer kommunfullmäktige nämndemännen för en period som motsvarar kommunfullmäktiges mandatperiod. Mandatperioden för de nuvarande nämndemännen utgår då de nya kommunfullmäktige som valts i oktober 2012 har valt de nya nämndemännen och valen har vunnit laga kraft.

Ställningstaganden i anslutning till nämndemännens ställning

Justitieministeriet önskar fästa fullmäktigegruppernas och nämndemannakandidaternas uppmärksamhet vid vissa ställningstaganden och omständigheter som då och då tagits upp när nämndemannasystemets funktionsduglighet och trovärdighet diskuterats.

I samband med att riksdagens grundlagsutskott behandlade justiekanslerns i statsrådet berättelse om justiekanslerns ämbetsåtgärder och iakttagelser rörande lagarnas efterlevnad för år 1994 tog utskottet även upp nämndemannasystemet. I sitt betänkande av den 5 juni 1996 (GrUB 3/96) tog grundlagsutskottet ställning till flera omständigheter kring nämndemannasystemet. Ställningstagandena är fortfarande aktuella och det är skäl att göra fullmäktige, fullmäktigegrupperna och även nämndemannakandidaterna uppmärksamma på dem.

Grundlagsutskottet framhåller bl.a. följande: "Vid valet av nämndemän bör läggas vikt på en nämndemans domaruppdrag. En nämndeman är inte en kommunal förtroendevald med ett politiskt mandat, utan bör vara oberoende. På denna punkt har de politiska grupperna ett särskilt ansvar. Ett annat krav är att de som utses till nämndemän ska vara beredda att verka i sitt uppdrag hela perioden ut.

Med beaktande av nämndemannens uppdrag och ställning som medlem i domstolen bör partierna inte avkräva dem som utses till nämndemän förbindelser om betalning av s.k. partiskatt för deras sammanträdesarvoden."

Det bör nämnas att justiekanslern i statsrådet och justitieministrarna upprepade gånger har påpekat att både förbindelser som avkrävs av nämndemännen och partiskatten äventyrar domstolarnas oberoende. Då och då har ministeriet fått veta att vissa kretsorganisationer eller lokalavdelningar har av nämndemännen eller nämndemannakandidaterna avkräft förbindelser om betalning av partiskatt. Detta kan inte accepteras. Ministeriet konstaterar på basis av ovan nämnda ställningstaganden att förbindelser om betalning av partiskatt inte får avkrävas av nämndemannakandidaterna.

Nämndemannauppdragets natur

Nämndemannauppdraget kan inte anses vara ett kommunalt förtroendeuppdrag trots att fullmäktige väljer nämndemännen. Enligt grundlagen utövas den dömande makten av självständiga och oberoende domstolar.

Nämndemännen, som har individuell rösträtt, är domstolsledamöter och handlar under domaransvar. Därför är uppdraget snarare ett statligt förtroendeuppdrag och kostnaderna för skötseln av uppdraget (sammanträdesarvoden, ersättningar för inkomstbortfall och resekostnader) betalas av statens medel.

Nämndemannauppdraget skiljer sig från medlemskap i kommunala nämnder och vissa andra kommunala förtroendeuppdrag också i det förhållanden att sammanträdena vid domstolarna vanligtvis börjar kl. 9.00 på morgonen och fortsätter tills alla mål som stänts in för sammanträdesdagen har behandlats. Nämndemännen ska således vara beredda på att sammanträdet kan pågå hela dagen. I synnerhet när det gäller omfattande brottmål måste nämndemännen vara beredda att vara närvarande flera dagar i rad. För att nämndemännens sammanträdesordning i dessa fall ska kunna fastställas måste tingsrätten och nämndemännen kontakta varandra i så god tid att nämndemännen hinner bereda sig på att delta i sammanträdet.

Jävsfrågor

Allt större uppmärksamhet fästs vid frågor om jäv för domstolsledamöter. Bestämmelserna om jäv reviderades genom lagen som trädde i kraft i september 2001. I och med den nämnda lagen och ställningstagandena av den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har kretsen av jäviga utvidgats. Den vedertagna principen är att domstolen inte bara ska vara opartisk, den ska även se opartisk ut.

I praktiken har det visat sig att jävsfrågor ofta är aktuella i synnerhet då t.ex. ledamöter i kommunstyrelsen eller i samkommunens styrelse är nämndemän. Justitieministeriet anser att man bör förhålla sig återhållsamt till att kommunala förtroendevalda med hög ställning eller riksdagsledamöter väljs till nämndemän.

Frågor i anslutning till valet av nämndemän

I fråga om valet av nämndemän hänvisar justitieministeriet till 6 § i tingsrättslagen (581/93). Paragrafens 1 mom. lyder enligt följande: "En nämndeman skall vara finsk medborgare och bosatt i en kommun som hör till tingsrättens domkrets. Nämndemannen får inte vara försatt i konkurs och hans eller hennes handlingsbehörighet får inte ha begränsats samt han eller hon skall anses lämplig att verka som nämndeman."

Till nämndeman kan därmed inte väljas en person som inte kan anses lämplig för uppgiften. Det kan vara svårt att avgöra någons lämplighet för uppgiften, men syftet med bestämmelsen är att utesluta t.ex. personer med anteckningar i straffregistret och personer som upprepade gången gjort sig skyldiga till mindre brott. När en kandidats lämplighet utvärderas förutsätts vanligen en helhetsbedömning, som bör leda till den slutsatsen att valet av personen i fråga inte rubbar förtroendet för domstolen.

Fullmäktigegrupperna eller fullmäktige har vanligtvis inte möjlighet att ta fram dylika uppgifter och därfor bör nämndemannakandidaterna göras uppmärksamma på detta behörighetsvillkor. Detta är viktigt i synnerhet av den anledningen att tingsrätterna oftast kontrollerar nämndemännens straffregisteruppgifter.

Enligt tingsrättsslagen ska de nämndemän som väljs i kommunen så rättvist som möjligt representera kommuninvånarnas ålders-, närings- och könsfördelning samt de språkliga förhållandena i kommunen. Nämndemannasystemets trovärdighet och medborgarnas förtroende för systemet skulle eventuellt kunna bli större om en del av nämndemänna representerade olika etniska grupper.

Till skillnad från domarna har några särskilda behörighetskrav inte uppställts angående nämndemännens språkkunskaper. Fullmäktige ska dock se till att de som väljs till nämndemän har tillräckliga språkkunskaper för att kunna sköta uppdraget och tingsrätten ska sörja för nämndemännens sammansättning vid sammanträdena. I praktiken framhävs kraven på språkkunskap i tvåspråkiga tingsrätter.

Ministeriet anser att nämndemännens språkkunskaper bör ägnas större uppmärksamhet än tidigare.

Enligt 9 § i tingsrättsslagen tillämpas bestämmelserna i kommunallagen på val av nämndemän. Enligt 39 § i kommunallagen (365/95) kvarstår en förtroendeväld i sitt uppdrag under den tid för vilken han har valts och även därefter, tills någon annan har valts till uppdraget. Justitieministeriet påpekar därfor att tingsrätterna och kommunstyrelserna bör bestämma vid vilken tidpunkt de nya nämndemännen inleder sin verksamhet och de nuvarande nämndemännens uppdrag upphör. Detta är viktigt dels för att sammansättningarna vid tingsrätternas sammanträden ska kunna bestämmas, dels för att meddelandet av kontaktinformationen för de nya nämndemännen och de övriga praktiska arrangemangen kan vara rätt tidskrävande i synnerhet vid de största tingsrätterna. Om en tingsrätts domkrets omfattar flera kommuner, bör kommunerna inom domkretsen såvitt möjligt välja sina nämndemän ungefär samtidigt.

Justitieminister

Anna-Maja Henriksson

Regeringssekreterare

Mika Risla

FÖR KÄNNEDOM:

Finlands Kommunförbund
Finlands nämndemän rf.
Finlands nämndemannaförbund -FNF rf.
Registrerade partier

BILAGA:

Antalet nämndemän 2013-2016

OIKEUSMINISTERIÖN PÄÄTÖS 20.12.2012
 (8/31/2012)
 JUSTITIEMINISTERIETS BESLUT 20.12.2012
 (8/31/2012)

LAUTAMIESTEN LUKUMÄÄRÄ 2013
ANTALET NÄMNEDEMÄN 2013

Käräjäoikeus - Tingsrätt	Kunta	Kommun	Kunnasta valittavien lautamiesten määrä
		Yhteensä	1738
Turun hovioikeuspiiri - Åbo hovrätts domkrets			339
Kanta-Hämeen käräjäoikeus - Egentliga Tavastlands tingsrätt			28
Forssa			6
Hattula			2
Humppila			2
Hämeenlinna	Tavastehus		10
Janakkala			2
Jokioinen	Jockis		2
Tammela			2
Ypääjä			2
Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus - Västra Nylands tingsrätt			56
Hanko	Hangö		4
Inkoo	Ingå		2
Karkkila	Högfors		2
Kirkkonummi	Kyrkslätt		14
Lohja	Lojo		14
Raasepori	Raseborg		11
Siuntio	Sjundeå		2
Vihti	Vichtis		7
Pirkanmaan käräjäoikeus - Birkalands tingsrätt			95
Akaa			4
Hämeenkyrö	Tavastkyro		2
Ikaalinen	Ikalis		3
Juupajoki			2
Kangasala			5
Kihniö			2
Lempäälä			4
Mänttä-			2
Vilppula			
Nokia			4
Orivesi			4
Parkano			2
Pirkkala	Birkala		3
Punkalaidun			2
Pälkäne			2
Ruovesi			2
Sastamala			6
Tampere	Tammerfors		30
Urzala			2
Valkeakoski			5
Vesilahti			2
Virrat	Virgois		2
Ylöjärvi			5

Varsinais-Suomen käräjäoikeus - Egentliga Finlands tingsrätt	120
Aura	2
Kaarina S:t Karins	7
Koski Tl	2
Kustavi Gustavs	2
Kemiönsaari Kimitoön	3
Laitila	2
Lieto Lundo	3
Loimaa	3
Parainen Pargas	4
Marttila	2
Masku	2
Mynämäki	2
Naantali Nådendal	4
Nousiainen Nousis	2
Oripää	2
Paimio Pemar	2
Pyhäraanta	2
Pöytyä	2
Raisio Reso	5
Rusko	2
Salo	11
Sauvo Sagu	2
Somero	2
Taivassalo Tövsala	2
Tarvasjoki	2
Turku Åbo	40
Uusikaupunki Nystad	4
Vehmaa	2
Ahvenanmaan käräjäoikeus - Ålands tingsrätt	40
Brändö Brändö	2
Eckerö Eckerö	2
Finnström Finström	2
Föglö Föglö	2
Geta Geta	2
Hammarland Hammarland	2
Jomala Jomala	3
Kumlinge Kumlinge	2
Kökar Kökar	2
Lemland Lemland	2
Lumparland Lumparland	2
Maarianhami-na	9
Saltvik Saltvik	2
Sottunga Sottunga	2
Sund Sund	2
Vårdö Vårdö	2
Vaasan hovioikeuspiiri - Vasa hovrätts domkrets	323
Keski-Suomen käräjäoikeus - Mellersta Finlands tingsrätt	96
Hankasalmi	2
Joutsa	2
Jyväskylä	38
Jämsä	6
Kannonkoski	2
Karstula	2
Keuruu	3
Kinnula	2

Kivijärvi	2	
Konnevesi	2	
Kuhmoinen	2	
Kyyjärvi	2	
Laukaa	5	
Luhanka	2	
Multia	2	
Muurame	3	
Petäjävesi	2	
Pihtipudas	2	
Saarijärvi	3	
Toivakka	2	
Uurainen	2	
Viitasaari	2	
Äänekoski	6	
Keski-Pohjanmaan käräjäoikeus - Mellersta Österbottens tingsrätt	28	
Halsua	2	
Kannus	2	
Kaustinen	Kaustby	2
Kokkola	Karleby	14
Lestijärvi		2
Perho		2
Toholampi		2
Veteli	Vetil	2
Satakunnan käräjäoikeus - Satakunta tingsrätt	70	
Eura	4	
Eurajoki	Euraåminne	2
Harjavala		3
Honkajoki		2
Huittinen		3
Jämijärvi		2
Kankaanpää		3
Karvia		2
Kokemäki	Kumo	3
Köyliö	Kjulo	2
Lavia		2
Luvia		2
Merikarvia	Sastmola	2
Nakkila		2
Pomarkku	Påmark	2
Pori	Björneborg	17
Rauma	Raumo	9
Siikainen		2
Säkylä		2
Ulvila	Ulvsby	4
Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus - Södra Österbottens tingsrätt	58	
Alajärvi	2	
Alavus	3	
Evijärvi	2	
Ilmajoki		3
Isojoki	Storå	2
Jalasjärvi		2
Karijoki	Bötom	2
Kauhajoki		4
Kauhava		4
Kuortane		2

Kurikka	4
Lappajärvi	2
Lapua Lappo	4
Seinäjoki	14
Soini	2
Teuva Östermark	2
Vimpeli	2
Ähtäri Etseri	2
Pohjanmaan käräjäoikeus - Österbottens tingsrätt	71
Isokyrö Storkyro	2
Kaskinen Kaskö	2
Korsnäs Korsnäs	2
Kristiinankau-punki Kristinestad	3
Kruunupyy Kronoby	2
Laihia Laihela	3
Luoto Larsmo	2
Maalahti Malax	2
Mustasaari Korsholm	4
Närpiö Närpes	3
Pietarsaari Jakobstad	5
Pedersöre Pedersöre	3
Uusikaarlepyy Nykarleby	2
Vaasa Vasa	32
Vöyri Vörå	4
Itä-Suomen hovioikeuspiiri - Ostra-Finlands hovrätts domkrets	230
Pohjois-Karjalan käräjäoikeus - Norra Karelens tingsrätt	42
Ilomantsi Ilomants	2
Joensuu	15
Juuka	2
Kitee	4
Kontiolahti	2
Outokumpu	2
Lieksa	2
Liperi	2
Nurmekoski	3
Polvijärvi	2
Rääkkylä	2
Tohmajärvi	2
Valtimo	2
Kainuun käräjäoikeus - Kajanaland tingsrätt	22
Hyrynsalmi	2
Kajaani Kajana	6
Kuhmo	3
Paltamo	2
Puolanka	2
Ristijärvi	2
Sotkamo	2
Suomussalmi	3
Pohjois-Savon käräjäoikeus - Norra Savolax tingsrätt	94
Iisalmi Idensalmi	8
Juankoski	2
Kaavi	2
Keitele	2
Kiuruvesi	3
Kuopio	36

Lapinlahti	3
Leppävirta	3
Maaninka	2
Pielavesi	2
Rautalampi	2
Rautavaara	2
Siilinjärvi	7
Sonkajärvi	2
Suonenjoki	3
Tervo	2
Tuusniemi	2
Varkaus	7
Vesanto	2
Vieremä	2
Etelä-Savon käräjäoikeus - Södra Savolax tingsrätt	72
Enonkoski	2
Heinävesi	2
Hirvensalmi	2
Joroinen Jorois	2
Juva	3
Kangasniemi	2
Mikkeli S:t Michel	20
Mäntyharju	3
Pertunmaa	2
Pieksämäki	10
Puumala	2
Rantasalmi	2
Savonlinna Nyslott	18
Sulkava	2
Helsingin hovioikeuspiiri - Helsingfors hovrätts domkrets	500
Espoon käräjäoikeus - Esbo tingsrätt	62
Esbo	59
Kauniainen Grankulla	3
Helsingin käräjäoikeus - Helsingfors tingsrätt	300
Helsinki Helsingfors	300
Itä-Uudenmaan käräjäoikeus - Östra Nylands tingsrätt	44
Askola	2
Lapinjärvi Lapträsk	2
Loviisa Lovisa	10
Myrskylä Mörskom	2
Pukkila	2
Pyhtää Pyttis	2
Porvoo Borgå	17
Sipoo Sibbo	7
Tuusulan käräjäoikeus - Tusby tingsrätt	29
Järvenpää Träskända	8
Kerava Kervo	7
Mäntsälä	4
Pornainen Borgnäs	2
Tuusula Tusby	8
Vantaan käräjäoikeus - Vanda tingsrätt	65
Vantaa Vanda	65
Kouvolan hovioikeuspiiri - Kouvola hovrätts domkrets	135
Hyvinkään käräjäoikeus - Hyvinge tingsrätt	27
Hausjärvi	2

	Hyvinkää	Hyvinge	9
	Loppi		2
	Nurmijärvi		8
	Riihimäki		6
Kymenlaakson käräjäoikeus - Kymmenedalens tingsrätt			42
	Hamina	Fredriks- hamn	5
	Iitti		2
	Kotka		13
	Kouvola		18
	Miehikkälä		2
	Virolahti		2
Päijät-Hämeen käräjäoikeus - Päijänne-Tavastlands tingsrätt			40
	Asikkala		2
	Hartola		2
	Hollola		3
	Heinola		3
	Hämeenkoski		2
	Kärkölä		2
	Lahti	Lahtis	17
	Nastola		2
	Orimattila		3
	Padasjoki		2
	Sysmä		2
Etelä-Karjalan käräjäoikeus - Södra Karelangs tingsrätt			26
	Imatra		4
	Lappeenranta	Villmanstrand	8
	Lemi		2
	Luumäki		2
	Parikkala		2
	Rautjärvi		2
	Ruokolahti		2
	Savitaipale		2
	Taipalsaari		2
Rovaniemen hovioikeuspiiri - Rovaniemi hovrätts domkrets			211
Lapin käräjäoikeus - Lapplands tingsrätt			57
	Enontekiö	Enontekis	3
	Inari	Enare	4
	Kittilä		4
	Kemijärvi		4
	Muonio		2
	Pelkosenniemi		2
	Posio		2
	Ranua		3
	Rovaniemi		20
	Salla		2
	Savukoski		2
	Sodankylä		6
	Utsjoki		3
Oulun käräjäoikeus - Uleåborgs tingsrätt			80
	Hailuoto	Karlö li	2
	Kempele		4
	Kuusamo		7
	Liminka	Limingo	2
	Lumijoki		2

Muhos		2
Oulu	Uleåborg	45
Pudasjärvi		5
Vaala		2
Taivalkoski		3
Tyrnävä		2
Utajärvi		2
Ylivieska-Raahen käräjäoikeus - Ylivieska-Brahestad tingsrätt		40
Alavieska		2
Haapajärvi		2
Haapavesi		2
Kalajoki		3
Kärsämäki		2
Merijärvi		2
Nivala		2
Oulainen	Oulais	2
Pyhäjoki		2
Pyhäjärvi		2
Pyhäntä		2
Raahe	Brahestad	6
Reisjärvi		2
Sievi		2
Siikajoki		2
Siikalatva		2
Ylivieska		3
Kemi-Tornion käräjäoikeus - Kemi-Torneå tingsrätt		34
Kemi		10
Keminmaa		4
Kolari		2
Simo		2
Tervola		2
Tornio	Torneå	10
Pello		2
Ylitornio	Övertorneå	2